

Dorota Kozłowska*

Sprawozdanie z ratowniczych badań wykopaliskowych prowadzonych na stanowisku 76 w Kozielicach, gm. loco, woj. zachodniopomorskie

Abstract

Kozłowska D. 2013. Report from rescue excavations carried out at site 76 in Kozielice, *loco* commune, zachodniopomorskie voivodeship. *Raport 8*, 63-79.

The report presents the results of excavations carried out in 2007 at site 76 in Kozielice (AZP 37-07/43), *loco* commune, zachodniopomorskie voivodeship, in the context of the planned construction of the S-3 motorway. The archaeological features revealed at this location were largely related to the settlement of the Lusatian culture characteristic of the end of the Bronze Age and, above all, the Early Iron Age in this part of West Pomerania. The site recorded also individual relics from the pre-historic periods and from the Early Middle Ages.

Keywords: West Pomerania, Linear Pottery culture, Funnelbeaker culture, early period of the Bronze Age, Lusatian culture, Roman influence period, Early Middle Ages

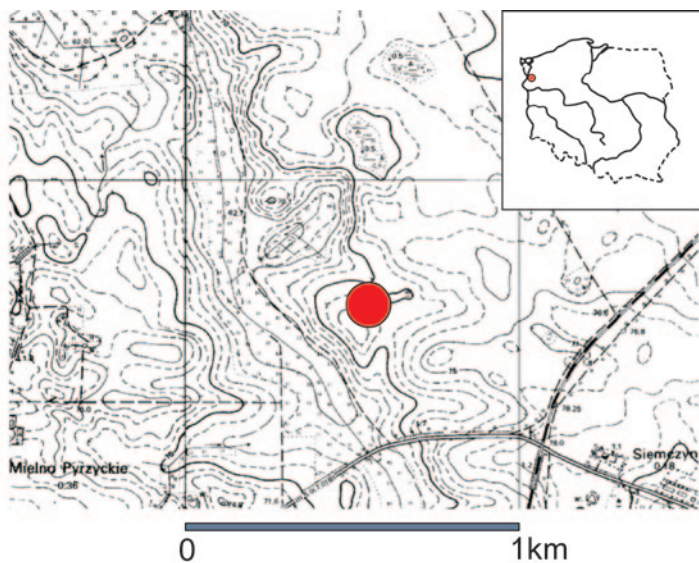
Stanowisko 76 w Kozielicach (AZP 37-07/43), gm. *loco*, woj. zachodniopomorskie, położone jest na rozległym cyplu, opadającym dość stromo w kierunku cieku o nazwie Długi Kanał, poza którym występuje w tym rejonie także szereg oczek wytopiskowych (Ryc. 1). W szerszym kontekście przestrzennym stanowisko znajduje się w północnej części Pojezierza Myśliborskiego, należącego do strefy marginalnej fazy pomorskiej ostatniego zlodowacenia. Garb pojezierny w tym rejonie odznacza się stosunkowo małym rozwinięciem form – na ogół wały morenowe nie przekraczają 100 m n.p.m. Obszar ten pokrywają osady czwartorzędowe, wśród których dominują utwory plejstoceńskie, reprezentowane przez morenę denną i czołową. Pokrywa glebowa ukształtowała się w tym krajobrazie głównie na podłożu glin morenowych (Kondracki 1988, 280, 281).

Stanowisko ujęte w ewidencji zabytków jako Kozielice 76 (AZP 37-07/43, numer 53 na trasie budowy drogi S-3) odkryto w wyniku badań powierzchniowych, prowadzonych w 1996 roku, w ramach wstępnych przygotowań do budowy autostrady A-3.

Jego lokalizację potwierdzono w 1999 roku w trakcie prospekcji zrealizowanej w ramach programu AZP oraz w 2006 roku podczas badań rozpoznawczych w związku z planowaną budową drogi ekspresowej S-3. Do wykopalisk przystąpiono w czerwcu 2007 roku. Prace badawcze na stanowisku prowadzone były przez zespół pracowników Działu Archeologii Muzeum Narodowego w Szczecinie oraz Pracownię Badań Archeologicznych Adam Golański z Łodzi.

Badaniami objęto obszar wielkości 303,8 ara. Przestrzeń tę, znajdującą się w granicach inwestycji, wyznaczono w oparciu o wyniki prospekcji powierzchniowej oraz z uwagi na rezultaty prowadzonych wykopalisk. W ich efekcie zadokumentowano 924 obiekty nieruchome, z których 506 zawierało zabytki ruchome umożliwiające mniej lub bardziej precyzyjne datowanie. Na przebadanej północnej części stanowiska zarejestrowano głównie pozostałości intensywnego osadnictwa kultury lużyckiej z końca młodszego i późnego okresu epoki brązu oraz z wczesnej epoki żelaza. Zidentyfikowano tu także nieliczne ślady związane z osadnictwem kultury ceramiki wstęgowej rytej, kultury pucharów lejkowatych,

* Muzeum Narodowe w Szczecinie, ul. Staromłyńska 27, 70-561 Szczecin, e-mail: d.kozlowska@muzeum.szczecin.pl

Ryc. 1. Kozielice, stan. 76, gm. loco, woj. zachodniopomorskie. Położenie stanowiska

Fig. 1. Kozielice, site 76, loco commune, zachodniopomorskie voivodeship. Location of the site

z przełomu późnego neolitu i wczesnego okresu epoki brązu, okresu wpływów rzymskich i wczesnego średniowiecza. Obiektem nieruchomym z wymienionych horyzontów chronologicznych towarzyszyły jamy określone w sposób ogólny jako starożytnie oraz o niustalonej chronologii, które stanowiły w sumie 52% wszystkich obiektów.

■ KULTURA CERAMIKI WSTĘGOWEJ RYTEJ (DALEJ: KCWR)

Jedynym trwałym reliktem KCWR w odsłoniętej części stanowiska jest obiekt B236. Charakteryzuje go owalny zarys o wymiarach 120 × 94 cm, wanienkowaty profil głębokości do 25 cm oraz próchniczne, spiaszczone wypełnisko. Przy dnie jamy wystąpiły kamienie polne średniej wielkości, które nie tworzyły jednak zwartej konstrukcji. Z uwagi na sposób zalegania ceramiki w obiekcie oraz jej rozdrobnienie uznano, iż jama mogła spełniać wtórnie rolę śmietniska. Jej pierwotne przeznaczenie nie jest natomiast możliwe do określenia. Forma i zawartość jamy wskazuje, iż był to przypuszczalnie obiekt oddalony od zwartej zabudowy, stanowiący ślad sezonowych pobytów i prowadzenia różnorodnych działań gospodarczych. W obrębie obiektu odkryto kilkadziesiąt fragmentów ceramiki z trzech lub czterech naczyń oraz 36 artefaktów krzemienych. Pojedyncze ułamki ceramiki KCWR wystąpiły także na złożu wtórnym, w sąsiedztwie obiektu B236. Pod względem formalnym w analizowanym zbiorze ceramiki zidentyfikowano jeden typ naczyń w kształcie odcinka kuli (Ryc. 2). Naczynia te zdobione są guzkami,

odciskami paznokciowymi, liniami rytymi, a także kombinacjami wymienionych elementów ornamentacyjnych. Ceramika odkryta w Kozielicach nie odbiega od stylistyki ceramiki znad dolnej Odry. W świetle aktualnego stanu wiedzy, najstarsze formy zdobienia ceramiki w tej ekumenie można wiązać z fazą klasyczną, a najmłodsze ze stylem zamykającym rozwój KCWR na Niżu (Kowalski 2008).

■ KULTURA PUCHARÓW LEJKOWATYCH (DALEJ: KPL)

Pozostałości osadnictwa KPL z przebadanej części stanowiska kozielickiego ograniczają się zaledwie do kilkunastu skorup, odkrytych na złożu wtórnym. Wśród niewielkich ułamków ceramiki zidentyfikowano dwie formy pucharowe, dwa brzegi garnka oraz duże kolankowate ucho. Ornament ograniczony jest do dwóch technik: stempelkowej i szczypanej. Generalnie ceramikę tę w zakresie stylistyki osadzić można w kręgu wióreckim, na co wskazuje ornament dookólnych słupków podkreślonych zygakiem.

■ PÓŹNY NEOLIT – WCZESNY OKRES EPOKI BRĄZU

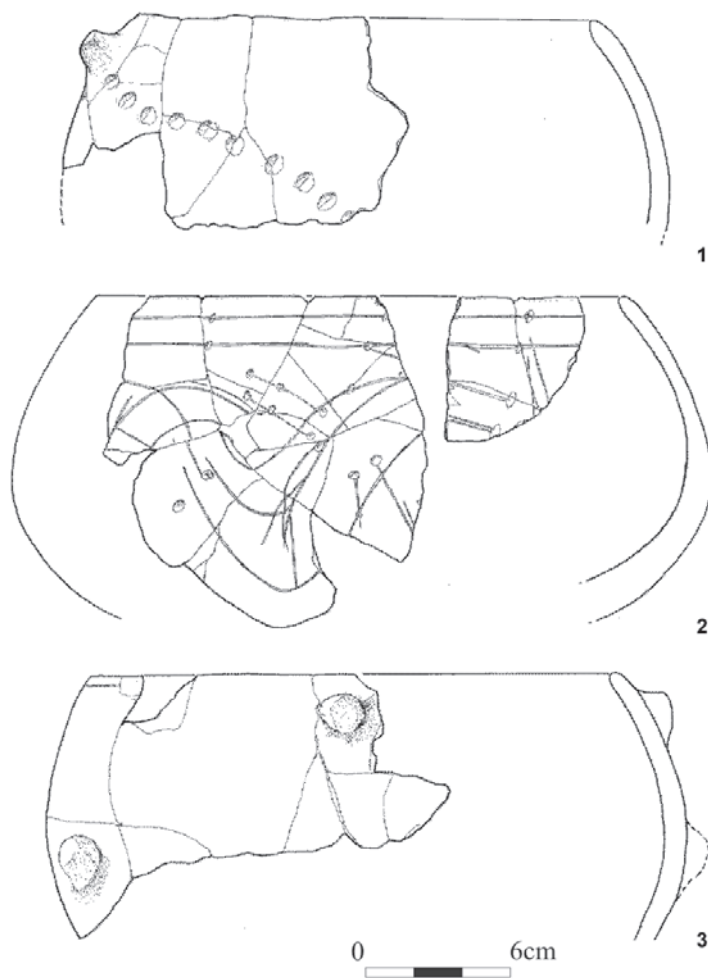
Do tego etapu chronologicznego zaliczono obiekt 270 na podstawie występującej w jego obrębie ceramiki. Jama ta w rzucie poziomym kolistą, o wanienkowatym profilu, została określona jako hipotetyczna piwniczka. W jej wnętrzu zarejestrowano zbiór ponad 60 fragmentów ceramiki, z której możliwe było wyklejenie znacznej części dużego garnka z niewielkim guzkiem na cylindrycznym brzuścu (Ryc. 3:1). Naczynie to nie posiada ścisłych odpowiedników zarówno na Pomorzu Zachodnim, jak i innych terenach. Wydaje się, iż w jakimś jednak stopniu nawiązuje ono do pucharów typu 7M1 wg klasyfikacji B. Zicha (1996, tabl. 68). Jest to jedna z najstarszych form naczyń, występujących w grupie cirkumherceńskiej i środkowośląskiej. Przypisana pierwszemu etapowi kultury unietyckiej na tamtejszym obszarze (Zich 1996, zestawienie 8, 11) mieściłaby się w fazie późny neolit/protobraz na Pomorzu Zachodnim (Czebreszuk, Kozłowska-Skoczka 2008, tabela 6), a więc fazie BA1a wg Reinecke'go. Powyższe porównanie nie stanowi niestety dostatecznie dobrej przesłanki, aby chronologię naczynia z Kozielic można było zawęzić do tak wąskiego etapu. Biorąc jednak pod uwagę łagodne profilowanie tej formy można jej datowanie paralelizować ogólnie z przedklasycznym etapem rozwoju kultury unietyckiej. Z tego samego obiektu pochodzi fragment jeszcze jednego naczynia, prawdopodobnie również garnka, jednak o bardziej esowato

zarysowanym profilu oraz podkreślonym, wysoko osadzonym załomie brzuśca (Ryc. 3:2). Poza ceramiką w jamie 270 natrafiono na trzy artefakty krzemienne: fragment łuszczenia, okruch i przepalony zaprawiak z korową piętą.

Kilkanaście kolejnych fragmentów ceramicznych ze stanowiska, których chronologię powiązano z etapem późnego neolitu – wczesnego okresu epoki brązu, wystąpiło na złożu wtórnym, w obiektach kultury łużyckiej. Są to w przeważającej mierze drobne, nie zdobione fragmenty wylewów naczyń nieokreślonych typologicznie. Ich datowanie ustalono głównie w oparciu o cechy mikromorfologiczne i technologiczne.

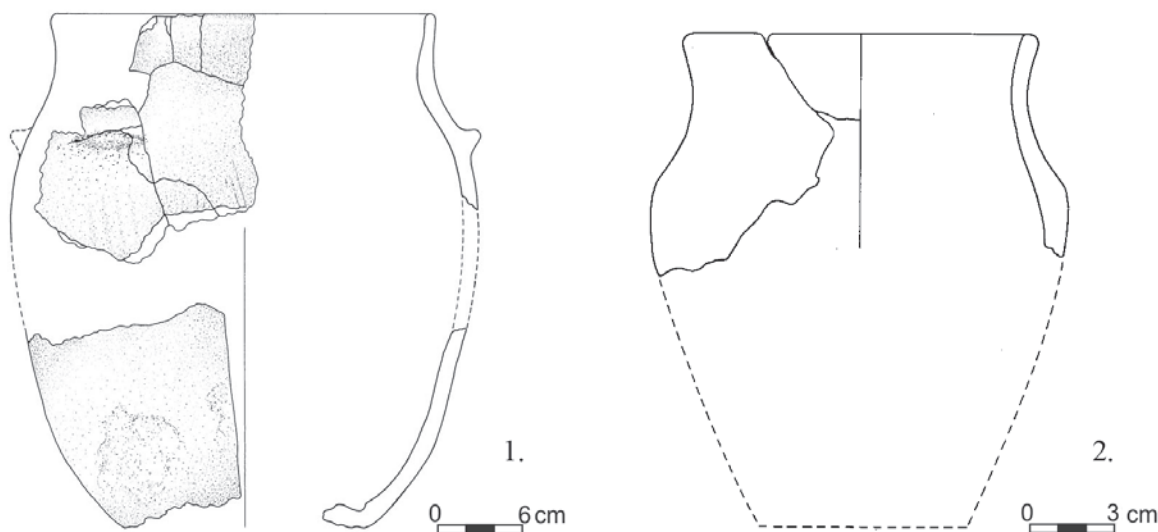
▪ KULTURA ŁUŻYCKA (DALEJ: KŁ)

Relikty osadnictwa KŁ są dominującym elementem kulturowym na stanowisku kozielickim. Na 924 zadokumentowane obiekty nieruchome około 430 zawierało ewidentny materiał „łużycki”. Na stanowisku wystąpiła także zbliżona liczba jam nieokreślonych chronologicznie (418 obiektów) oraz pewna grupa obiektów przyporządkowanych ogólnie do starożytności, z uwagi na odnotowany w ich wnętrzach mało charakterystyczny materiał ceramiczny. Na obydwie te grupy składają się w znacznej mierze pozostałości dołków posłupowych, palenisk oraz jamy o nieokreślonej funkcji. Należy zwrócić uwagę, iż szczególnie dołki posłupowe, z reguły pozbawione materiałów datujących, mogą wchodzić w pewne układy konstrukcyjne z obiektami przyporządkowanymi jednoznacznie KŁ. Biorąc pod uwagę silne nasycenie, w przebadanej części stanowiska, obiektami KŁ możemy zakładać z dużą

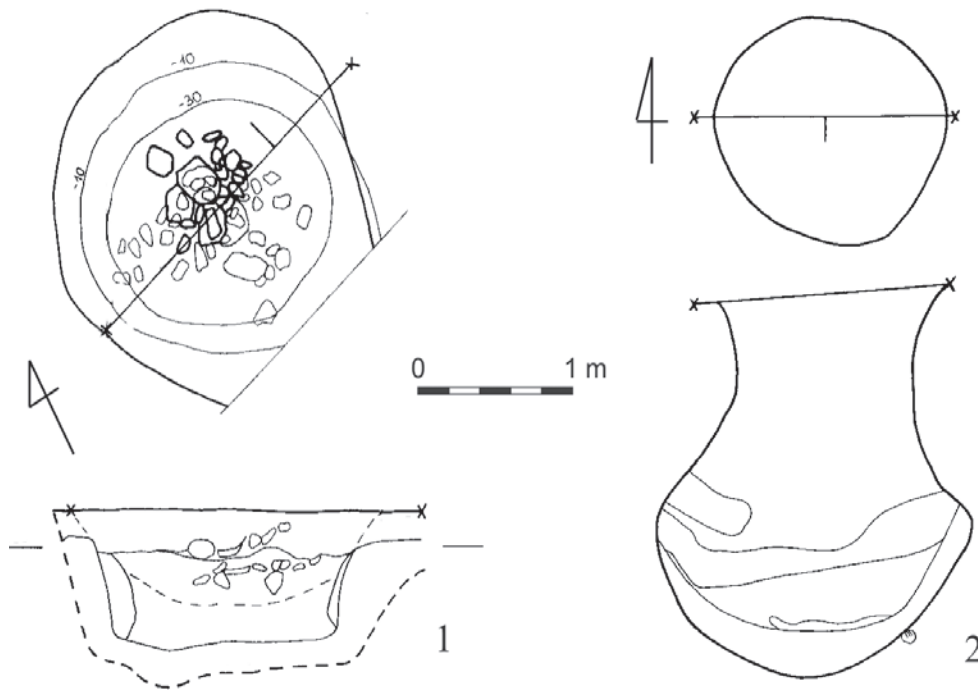
Ryc. 2. Kozielice, stan. 76, gm. *loco*, woj. zachodniopomorskie. Ceramika kultury ceramiki wstępowej rytej – obiekt B236 (rys. I. Sukiennicka)

Fig. 2. Kozielice, site 76, *loco commune*, zachodniopomorskie voivodeship. Ceramics of the Linear Pottery culture – feature B236 (fig. I. Sukiennicka)

Ryc. 3. Kozielice, stan. 76, gm. *loco*, woj. zachodniopomorskie. Ceramika z przełomu późnego neolitu i wczesnego okresu epoki brązu – obiekt 270 (rys. I. Sukiennicka)

Fig. 3. Kozielice, site 76, *loco commune*, zachodniopomorskie voivodeship. Ceramics from the turn of the late Neolithic and the early period of the Bronze Age – feature 270 (fig. I. Sukiennicka)

Ryc. 4. Kozielice, stan. 76, gm. *loco*, woj. zachodniopomorskie. Obiekty gospodarcze kultury łużyckiej: (1) 300; (2) B72 (rys. I. Sukiennicka)

Fig. 4. Kozielice, site 76, *loco commune*, zachodniopomorskie voivodeship. Household features of the Lusatian culture: (1) 300; (2) B72 (fig. I. Sukiennicka)

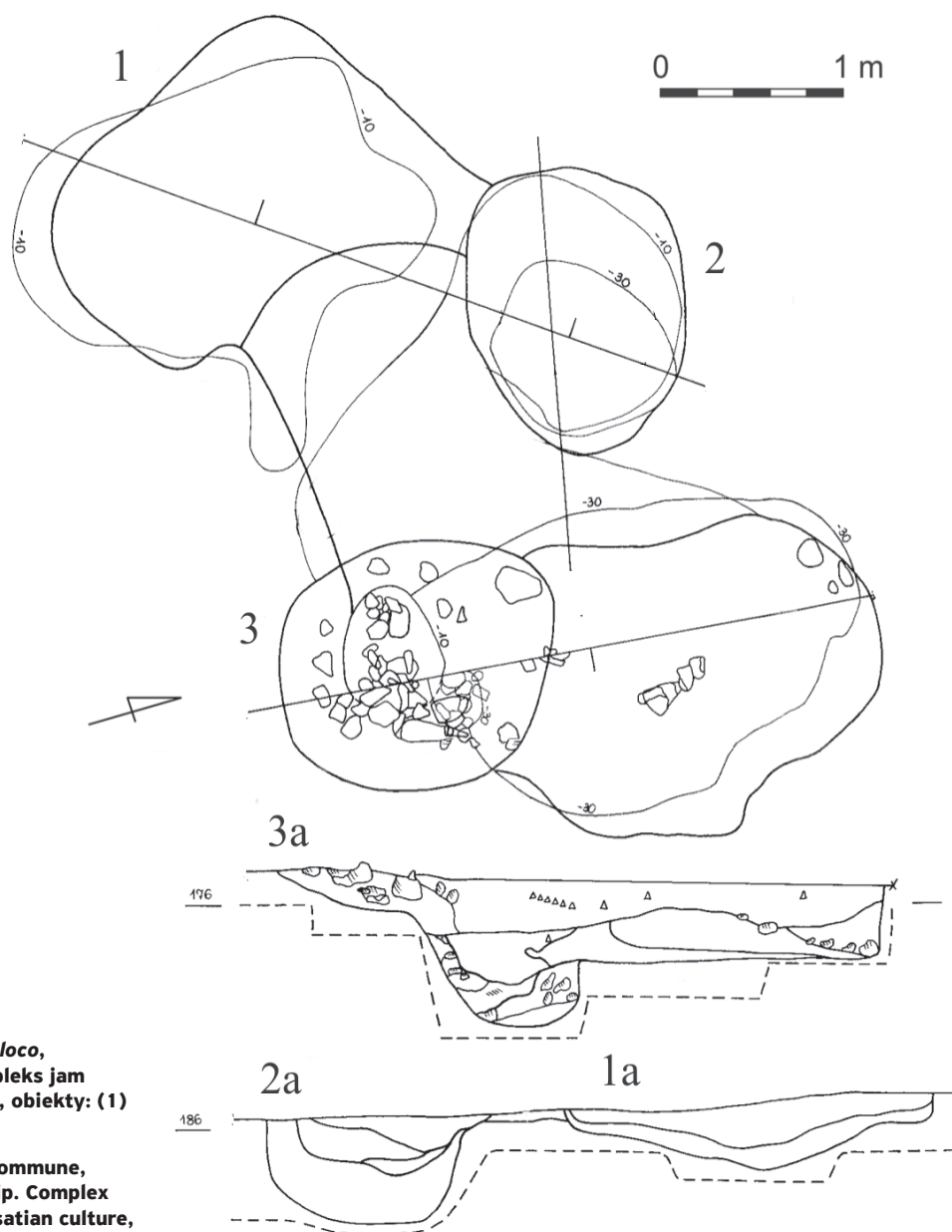
dozą prawdopodobieństwa, iż większość obiektów nieokreślonych chronologicznie łączy się właśnie z tą kulturą archeologiczną. W związku z powyższym analiza formalno-funkcjonalna tych trzech dużych zbiorów obiektów stałych została potraktowana łącznie.

Pozostałości te uporządkowane zostały w oparciu o założenia systematyki J. Michalskiego (1983). Wśród nich znaczącą grupę stanowią jamy gospodarcze, przeważnie owalne lub koliste, niekiedy o zarysie czworokątnym, bez palenisk wewnątrz czy też śladów palenia ognia. Były to obiekty o zróżnicowanych profilach (Ryc. 4), najczęściej jednak trapezowatych i prostokątnych, ich głębokość wahała się od nieco ponad 20 do 160 cm. Jamy te służyły prawdopodobnie do przechowywania bliżej nieokreślonych produktów i surowców. W ich wnętrzach występowały przeważnie większe ilości źródeł ruchomych, głównie ceramiki naczyniowej, ale także pojedyncze wyroby kamienne, takie jak rozcieracze czy żarna oraz szczątki bliżej niezidentyfikowanych przedmiotów z brązu.

Kolejną grupę funkcjonalną stanowią jamy produkcyjne. Są to obiekty relatywnie głębokie, sięgające do 160 cm poniżej powierzchni terenu. Pod względem kształtu zarysów w rzutach poziomych i profilach są podobne do wcześniej omówionych jam gospodarczych. Można było w nich jednak zaobserwować wyraźne poziomy użytkowe – resztki palenisk, większe ilości spalenizny lub koncentrację węgla drzewnych. Jamy te zawierały duże ilości ceramiki, niemalże w każdym odnotowana była polepa. Obiekty tego typu występowały niekiedy w większych kompleksach z innymi typami obiektów, tworząc systemy jam produkcyjno-gospodarczych (Ryc. 5, 6).

W ramach przywołanego na rycinach kompleksu szczególną uwagę zwraca obiekt 11. Uwidocznił się na odsłoniętej powierzchni jako wydłużona jama (wym. 324 × 160 × 132 cm) z kamiennym paleniskiem w części południowej. W profilu ukształtowany był schodkowo. Od wspomnianej południowej strony tworzyło go workowate, około 80 cm zagłębienie, przechodzące w płytszą, około 40 cm, prostokątną jamę z wyraźnie płaskim dnem. Dno oraz częściowo ścianki workowatego przegłębienia pokrywała kamienna konstrukcja paleniska przysypana prawie 30 cm warstwą szarego próchniczego piasku. Warstwa ta powstała po zaniechaniu użytkowania głębokiej jamy z paleniskiem. Na jej stropie ułożono drugie – górne palenisko, średnicy około 150 cm, które uwidoczniło się we wspomnianej początkowej fazie eksploatacji obiektu. Poza grudkami polepy i węglem drzewnym, odkryto tu ponad 400 fragmentów ceramiki, wśród których udało się zidentyfikować głównie duże słabo profilowane naczynia, takie jak garnki i wazy szerokootworowe. Pierwotne przeznaczenie obiektu 11 nie jest do końca jasne. Być może stanowi on pozostałość pieca garncarskiego z otworem bocznym – od strony zarysowującej się na powierzchni dużej jamy. Taki właśnie piec, z opisu podobny do obiektu kozielickiego, został odkryty w Sibirze koło Kamienia Pomorskiego (Cnotliwy 1960, 47 n.).

Należy dodać, iż na stanowisku kozielickim zinterpretowano jako piece w sumie aż osiemnaście obiektów. Przynależność chronologiczna i kulturowa tych relikwów jest jednak problematyczna z uwagi na nikłą bądź wręcz zerową zawartość źródeł ruchomych w ich wnętrzach. Jak wykazały analizy C14 w trzech przypadkach (obiekty: B138, 508, 512) mamy do czynienia z piecowiskami

Ryc. 5. Kozielice, stan. 76, gm. *loco*, woj. zachodniopomorskie. Kompleks jam produkcyjnych kultury łużyckiej, obiekty: (1) 78; (2) 79; (3) 11 (rys. A. Ryś)

Fig. 5. Kozielice, site 76, *loco commune*, zachodniopomorskie voivodeship. Complex of manufacturing pits of the Lusatian culture, features: (1) 78; (2) 79; (3) 11 (fig. A. Ryś)

datowanymi na późny okres wpływów rzymskich, w jednym (obiekt B337) na wczesny okres halsztacki. Metodą archeologiczną został wydatowany natomiast piec B193, w którym odkryto ceramikę związaną z osadnictwem KŁ. Obiekt ten miał w rzucie poziomym kształt ósemkowy, w profilu schodkowy – tworzyła go trapezowata jama głębokości do 130 cm oraz nieckowate 10 cm zagłębienie. Głęboka część obiektu stanowiła obszar właściwego piecowiska, którego granice wyznaczały dość cienkie gliniane ścianki, wypalone na pomarańczowo. Wnętrze pieca wypełnione było w całości gruzem z popiołu zmieszanim ze spalenizną i próchnicznym piaskiem (Ryc. 7). Płytsza część opisywanego założenia stanowiła być może ślad obszaru, w którym mógł funkcjonować boczny otwór dotleniający. W obiekcie tym nie zarejestrowano charakterystycznej warstwy jasnej substancji (wapna), zalegającej na spągach dużych pieców z okresu

Ryc. 6. Kozielice, stan. 76, gm. *loco*, woj. zachodniopomorskie. Jama produkcyjna kultury łużyckiej – obiekt 11

Fig. 6. Kozielice, site 76, *loco commune*, zachodniopomorskie voivodeship. Manufacturing pit of the Lusatian culture – feature 11

Ryc. 7. Kozielice, stan. 76, gm. loco, woj. zachodniopomorskie. Profil pieca kultury łużyckiej – obiekt B193

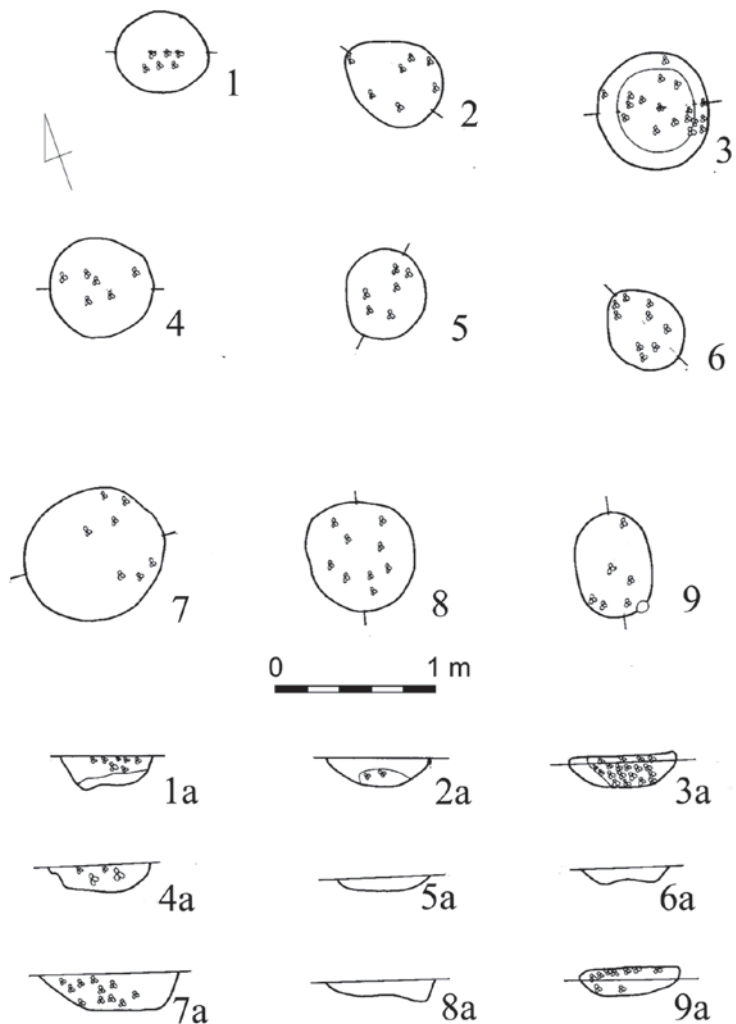
Fig. 7. Kozielice, site 76, loco commune, zachodniopomorskie voivodeship. Profile of a furnace of the Lusatian culture – feature B193

wpływów rzymskich. W przypadku tego obiektu doszło do zupełnego usunięcia zawartości produkcyjnej i konstrukcyjnej, po czym jama została zasypana w całości gruzem. Dalsze obiekty (B45, B96, B97, B104-110, B316, B337) zinterpretowane jako piece charakteryzują owalne lub koliste zarysy wielkości średnio 81 × 71 cm, przy głębokości do 20 cm. Były to zatem małe, przypuszczalnie także nieznacznie zagłębione w podłoże konstrukcje, które przetrwały jako płytkie jamy zasypane szarym próchnicznym piaskiem z załączającą w nim polepą w postaci dużych brył lub zwartej warstwy. Spośród dwunastu tego rodzaju obiektów dziewięć (B96, B97, B104-110) tworzyło bardzo wyrazisty układ trzyczęściowego pola piecyków (Ryc. 8). Powyższy fakt oraz małe rozmiary obiektów skłaniają do przypuszczenia, iż mogły to być piece związane z działalnością metalurgiczną. Ich przynależność kulturowo-chronologiczna jest jednak, niestety, nieokreślona.

Paleniska należą do najlepiej manifestujących się w terenie obiektów. W badanej części osady konstrukcje palenisk złożone były z różnej wielkości otoczków, tworzących jedno lub trzy poziomowe bruki (Ryc. 9). Często stwierdzano ślady ich naturalnego spękania, także przepalenia w ogniu ale

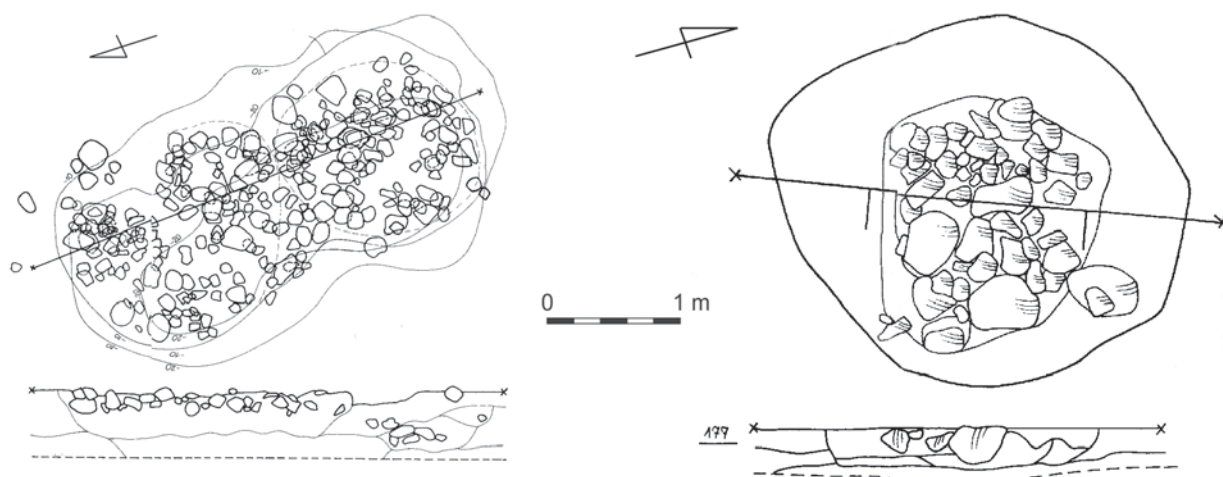
również intencjonalnego kawałkowania większych brył w celu uzyskania zamierzonego układu.

Tylko cztery obiekty (170, 185, 256 i 265) odkryte na osadzie, zostały zinterpretowane jako mieszkalne. Jamy te cechują przede wszystkim znaczne rozmiary, zamykające się w przedziale od około 11 m² do 22 m² oraz mniej lub bardziej zarysowane pionowo ścianki, a także zasadniczo płaskie lub tylko lekko pofalowane dna. Głębokości tych obiektów wynoszą od około 40 do 70 cm. Wypełniska we wszystkich przypadkach tworzyła szara lub brunatna próchnica. W tej grupie funkcjonalnej przypuszczalnie tylko obiekt 170, o dość regularnym czworokątnym zarysie i zaokrąglonych narożnikach, należy uznać za relikwyt właściwej półziemianki. W profilu asymetrycznie trapezowaty, z lekko pofalowanym dnem, był wyraźnie głębszy w części wschodniej, w której

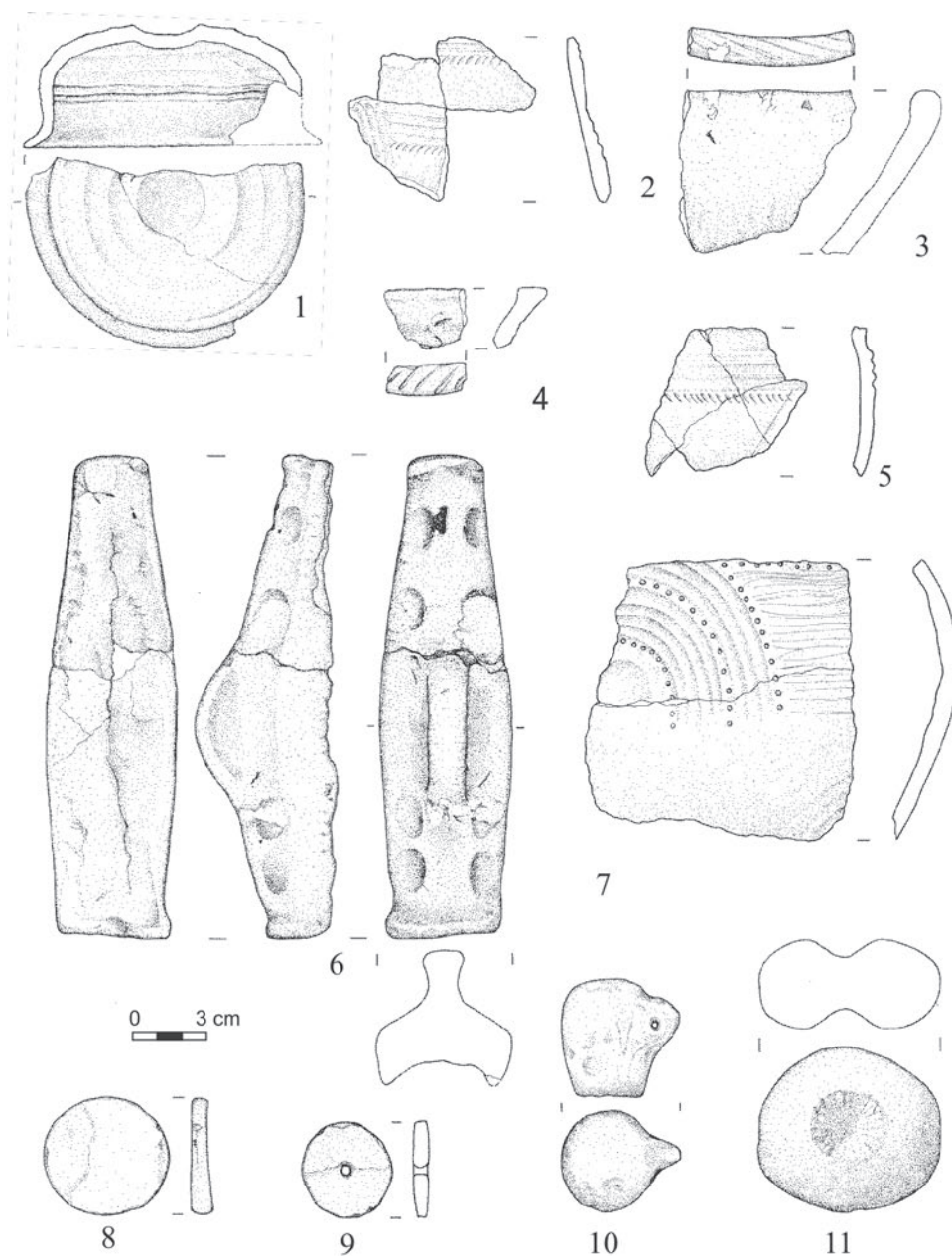
Ryc. 8. Kozielice, stan. 76, gm. loco, woj. zachodniopomorskie. Komplex niewielkich pieców kultury łużyckiej (?): (1-9) obiekty B96, B97, B104-111 (rys. I. Sukiennicka)

Fig. 8. Kozielice, site 76, loco commune, zachodniopomorskie voivodeship. Complex of small furnaces of the Lusatian culture (?): (1-9) features B96, B97, B104-111 (fig. I. Sukiennicka)

Ryc. 9. Kozielice, stan. 76, gm. *loco*, woj. zachodniopomorskie. Paleniska kultury łużyckiej, obiekty: (1) 14, (2) 60 (rys. A. Ryś)

Fig. 9. Kozielice, site 76, *loco commune*, zachodniopomorskie voivodeship. Hearths of the Lusatian culture, features: (1) 14, (2) 60 (fig. A. Ryś)

Ryc. 10. Kozielice, stan. 76, gm. *loco*, woj. zachodniopomorskie. Wytwory kultury łużyckiej: (1-5, 7) ceramika; (6) gliniana forma odlewnicza; (8, 9) kamienne krążki; (10) gliniana grzechotka; (11) przedmiot kamienny (rys. I. Sukiennicka, A. Ryś)

Fig. 10. Kozielice, site 76, *loco commune*, zachodniopomorskie voivodeship. Artefacts of the Lusatian culture: (1-5, 7) ceramics; (6) clay casting mould; (8, 9) stone discs; (10) clay rattle; (11) stone artefact (fig. I. Sukiennicka, A. Ryś)

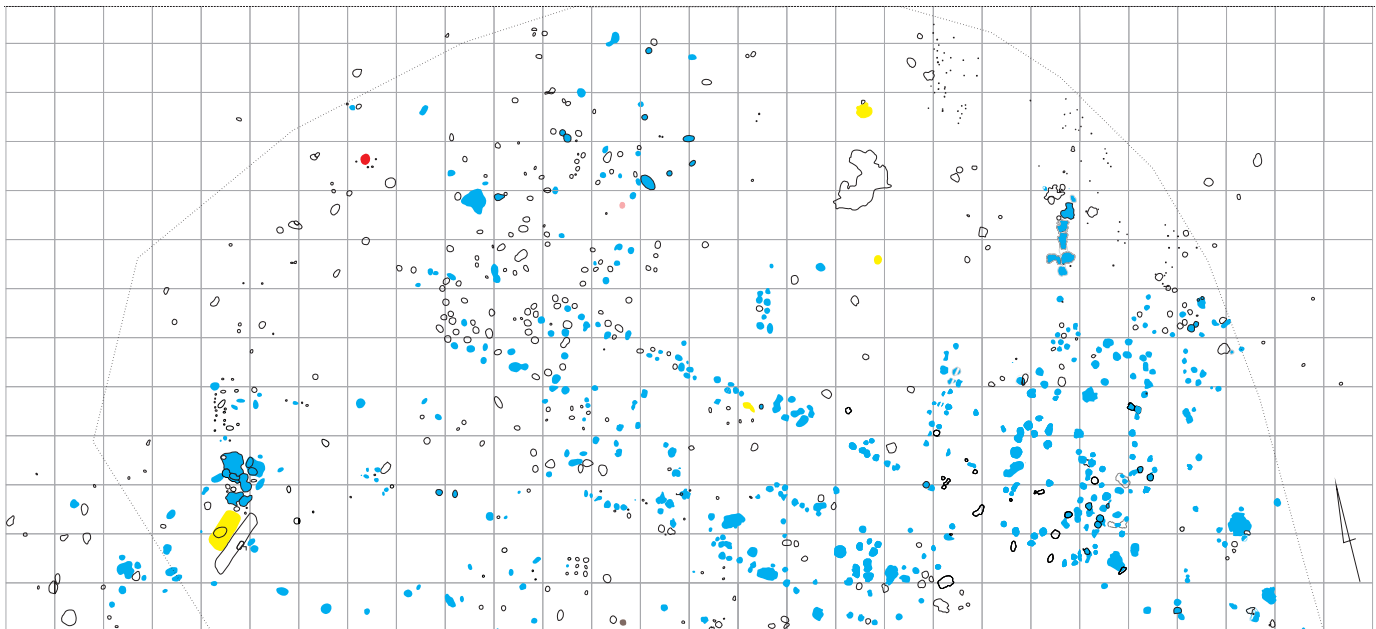
Ryc. 11. Kozielice, stan. 76, gm. loco, woj. zachodniopomorskie. Gliniana grzechotka kultury łużyckiej – obiekt 265 (fot. D. Kozłowska)

Fig. 11. Kozielice, site 76, loco commune, zachodniopomorskie voivodeship. Clay rattle of the Lusatian culture – feature 265 (photo by D. Kozłowska)

wystąpiły ślady paleniska złożonego z niewielkich otoczków. Wewnątrz jamy odkryto poza tym relatywnie dużą ilość fragmentów ceramiki, czyli 346 ułamki. W przypadku pozostałych obiektów można domniemywać, iż nie stanowią one właściwych pomieszczeń mieszkalnych, lecz są fragmentami większych założeń naziemnych. Reprezentują one prawdopodobnie tylko mocniej zagłębione części istniejących tu niegdyś budynków

słupowych. Za taką ich interpretacją przemawiają głównie nieregularne zarysy. Należy także podkreślić, iż za charakterem mieszkalnym obiektu 265, poza jego cechami formalnymi, przemawia dodatkowo fakt odkrycia w jego wnętrzu cylindrycznej grzechotki, zaopatrzonej w niewielkie uszko (Ryc. 10:10; 11). Jest to o tyle interesujące znalezisko, iż w skali Pomorza Zachodniego stanowi ono jednostkowe odkrycie.

Kolejny typ obiektów tworzą dołki posłupowe. Pierwszą grupę morfologiczną reprezentują niewielkie, koliste lub owalne jamy średnicy do kilkunastu centymetrów, w profilu przeważnie trójkątne (lejkowate). Obiekty te zagłębione były od kilku do około 50 cm poniżej powierzchni terenu. Ich zgrupowanie odnotowane zostało w północno-wschodnim rejonie badanego wycinka osady. Rozciągnięte były po łuku mniej więcej na osi wschód – zachód. Nie tworzyły jednak regularnego jedno, czy dwurzędowego układu liniowego, lecz były dość luźno rozproszone. Być może ślady te stanowią pozostałość konstrukcji jakiegoś lekkiego typu opłotowania – osłony. Cechą charakterystyczną tego zgrupowania dołków poza niewielką średnicą jest, jak wspomniano wyżej, trójkątny kształt profilu, sugerujący zaciosywanie. Drugą grupę tworzą dołki posłupowe o kolistym lub owalnym kształcie średnicy – od ponad 20 do około 60 cm. W profilach są to jamy misowate lub czworokątne. Ten rodzaj dołków występował

Ryc. 12. Kozielice, stan. 76, gm. loco, woj. zachodniopomorskie. Rozwarstwienie chronologiczne obiektów. Legenda: linie kreskowane – zakres przestrzenny inwestycji, linie kropkowane – zasięg stanowiska na podstawie badań powierzchniowych, obiekty: kultury ceramiki wstęgowej rytej (różowy), z wczesnej epoki brązu (brązowy), kultury łużyckiej (niebieski), z okresu wpływów rzymskich (żółty), z wczesnego średniowiecza (czerwony), nieokreślone (kontur czarny) (rys. K. Kowalski)

Fig. 12. Kozielice, site 76, loco commune, zachodniopomorskie voivodeship. Chronological stratification of features. Legend: interrupted lines – spatial scope of the planned construction, dotted lines – scope of the site on the basis of surface research, features: of the Linear Pottery culture (pink), from the Early Bronze Age (brown), of the Lusatian culture (blue), from the Roman influence period (yellow), from the Early Middle Ages (red), unspecified (black outline) (fig. K. Kowalski)

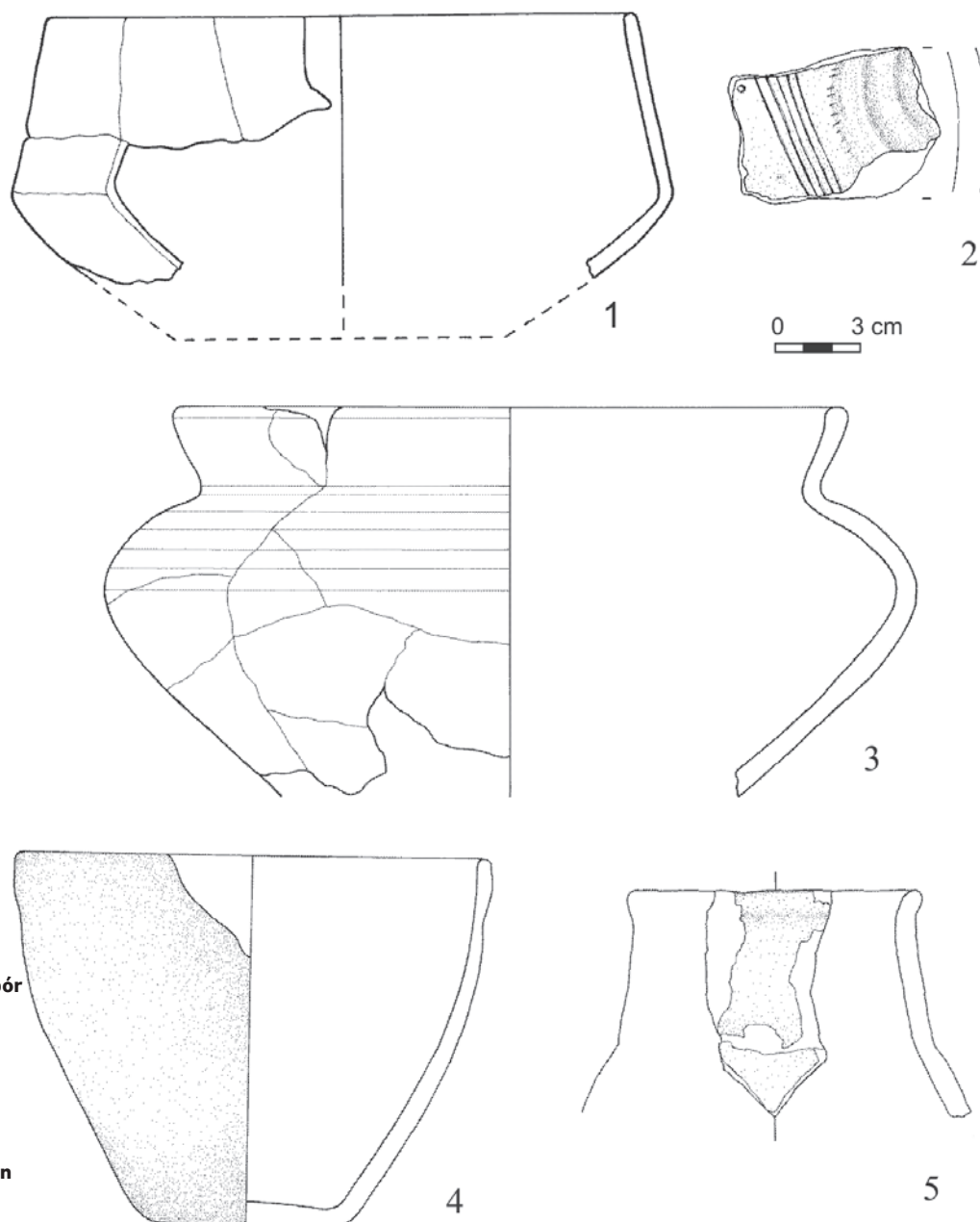
Ryc. 13. Kozielice, stan. 76, gm. *loco*, woj. zachodniopomorskie. Gliniana forma odlewnicza kultury łużyckiej – obiekt 177 (fot. D. Kozłowska)

Fig. 13. Kozielice, site 76, *loco commune*, zachodniopomorskie voivodeship. Clay casting mould of the Lusatian culture – feature 177 (photo by D. Kozłowska)

w rozproszeniu na całej powierzchni stanowiska. Tylko w nielicznych przypadkach udało się uchwycić ich mniejsze lub większe zgrupowania oraz dostrzec ewentualne powiązania konstrukcyjne między nimi oraz w relacjach z innymi typami obiektów. Niektóre z tych układów są przypuszczalnie śladami większych opłotowań, niektóre zaś osłon i zadaszeń nad jamami.

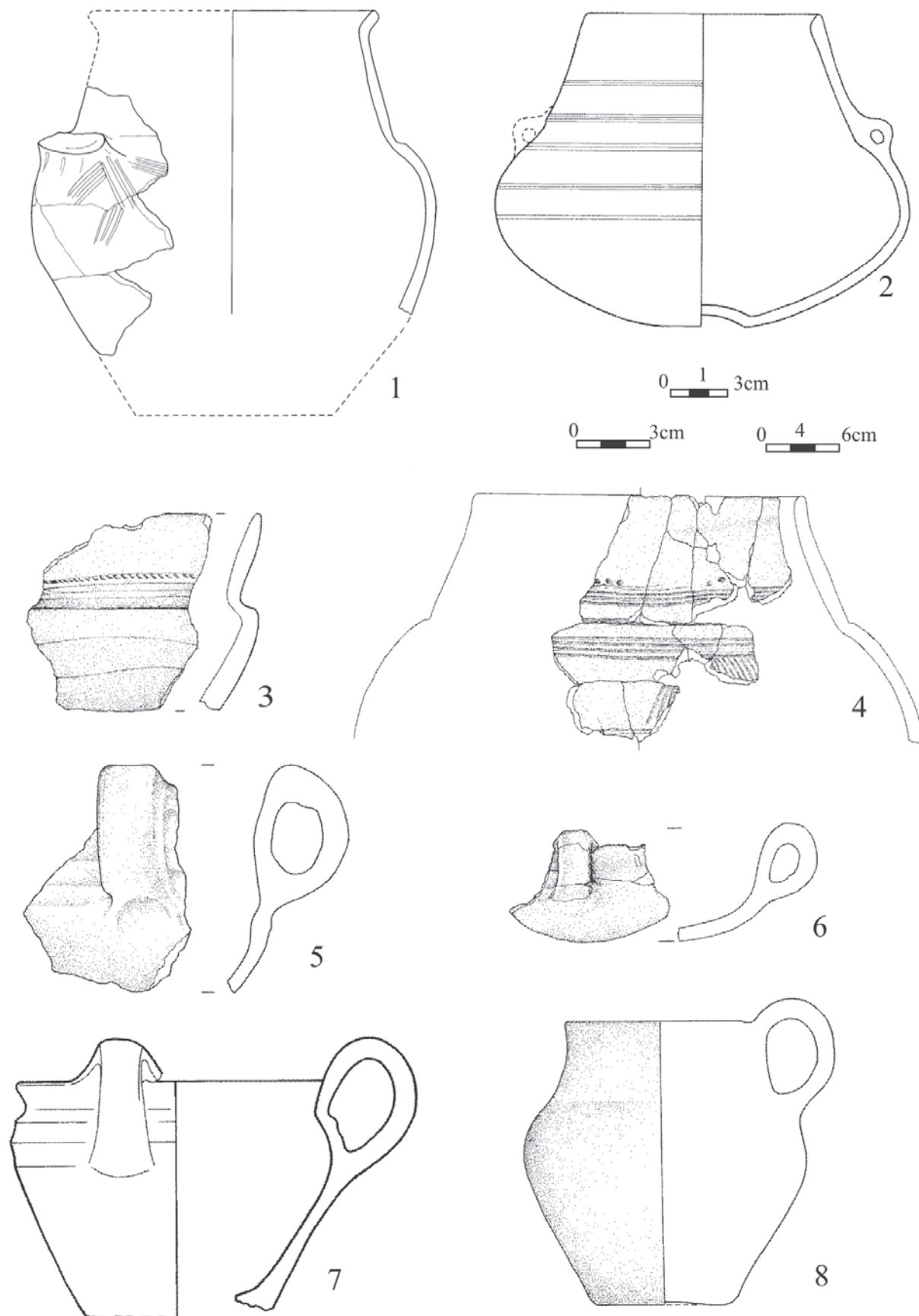
Na stanowisku wyróżniono także kilka jam gliniankowych. Były to rozległe obiekty o nieregularnych kształtach zarówno w rzucie poziomym, jak i w profilach, wkopane w gliniaste podłoże na głębokość od 80 do 120 cm.

Ostatnią, liczną grupę, w sumie 422 obiekty, tworzą jamy o funkcji nieokreślonej. Są to obiekty pozbawione, między innymi w wyniku procesów podepozycyjnych, czytelnych cech fizycznych, co uniemożliwia choćby

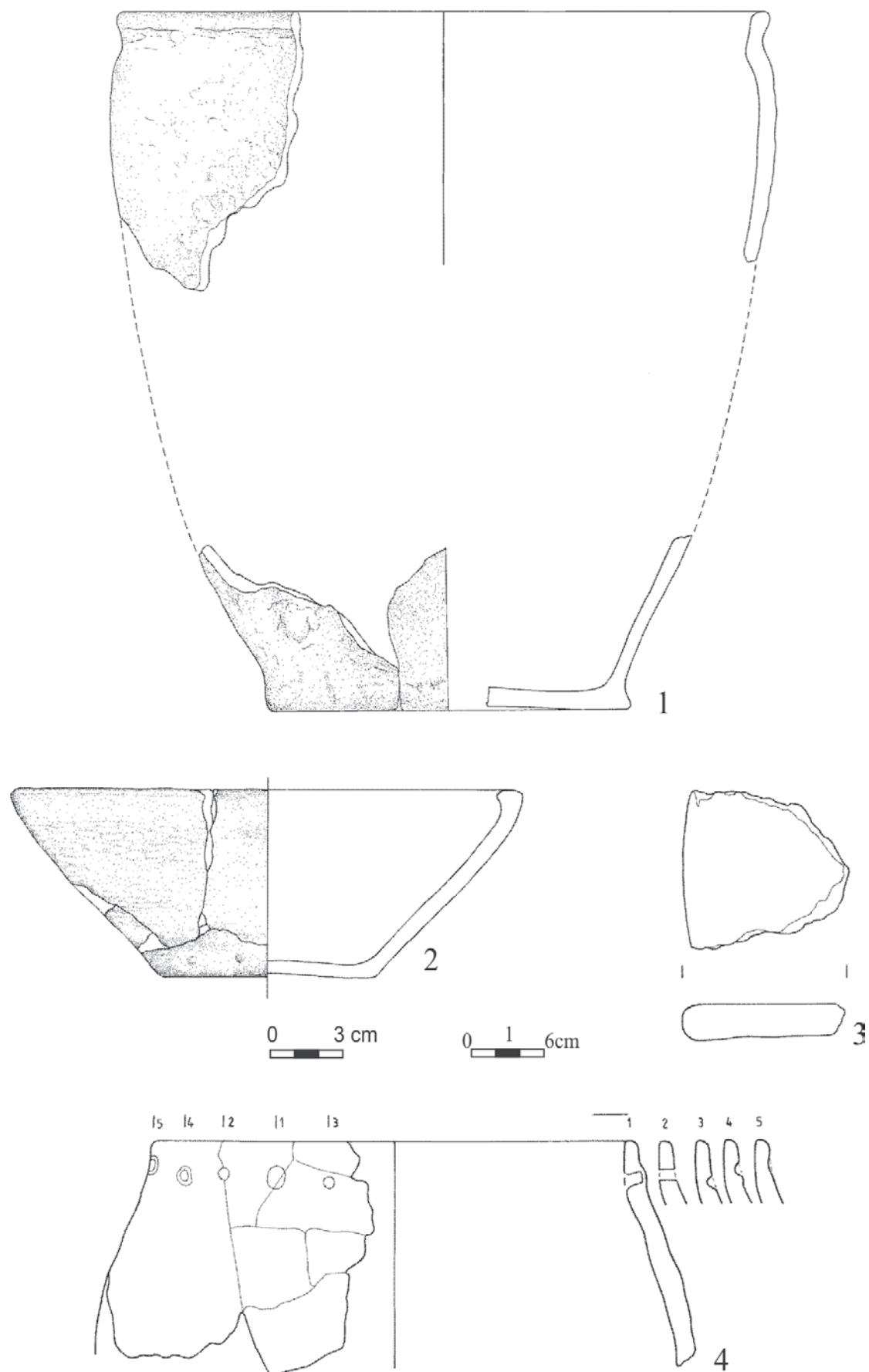
Ryc. 14. Kozielice, stan. 76, gm. *loco*, woj. zachodniopomorskie. Wybór ceramiki kultury łużyckiej (rys. I. Sukiennicka)

Fig. 14. Kozielice, site 76, *loco commune*, zachodniopomorskie voivodeship. Selection of ceramics of the Lusatian culture (fig. I. Sukiennicka)

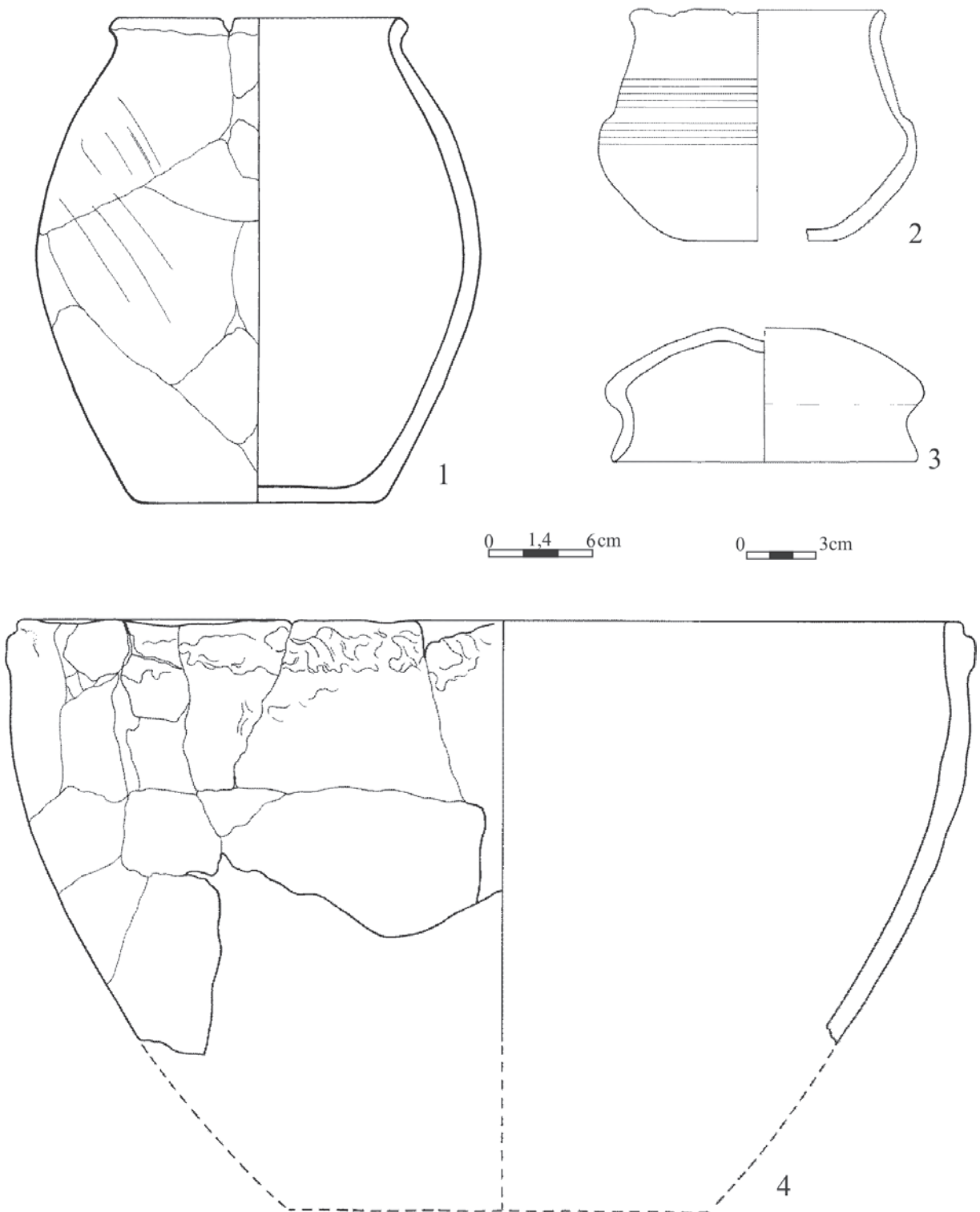
Ryc. 15. Kozielice, stan. 76, gm. *loco*, woj. zachodniopomorskie. Wybór ceramiki kultury łużyckiej (rys. I. Sukiennicka)

Fig. 15. Kozielice, site 76, *loco commune*, zachodniopomorskie voivodeship. Selection of ceramics of the Lusatian culture (fig. I. Sukiennicka)

Ryc. 16. Kozielice, stan. 76, gm. *loco*, woj. zachodniopomorskie. Wybór ceramiki kultury łużyckiej (rys. I. Sukiennicka)

Fig. 16. Kozielice, site 76, *loco commune*, zachodniopomorskie voivodeship. Selection of ceramics of the Lusatian culture (fig. I. Sukiennicka)

Ryc. 17. Kozielice, stan. 76, gm. *loco*, woj. zachodniopomorskie. Wybór ceramiki kultury łużyckiej (rys. I. Sukiennicka)

Fig. 17. Kozielice, site 76, *loco commune*, zachodniopomorskie voivodeship. Selection of ceramics of the Lusatian culture (fig. I. Sukiennicka)

przybliżone wskazanie funkcji zachowanych depozytów. Należy brać również pod uwagę, iż szczególnie bardzo płytkie obiekty mogą po prostu stanowić pozostałość warstwy naturalnej/kulturowej na stanowisku.

Pomimo odsłonięcia dużej powierzchni stanowiska organizacja przestrzeni osady nie jest jasna. Słaby

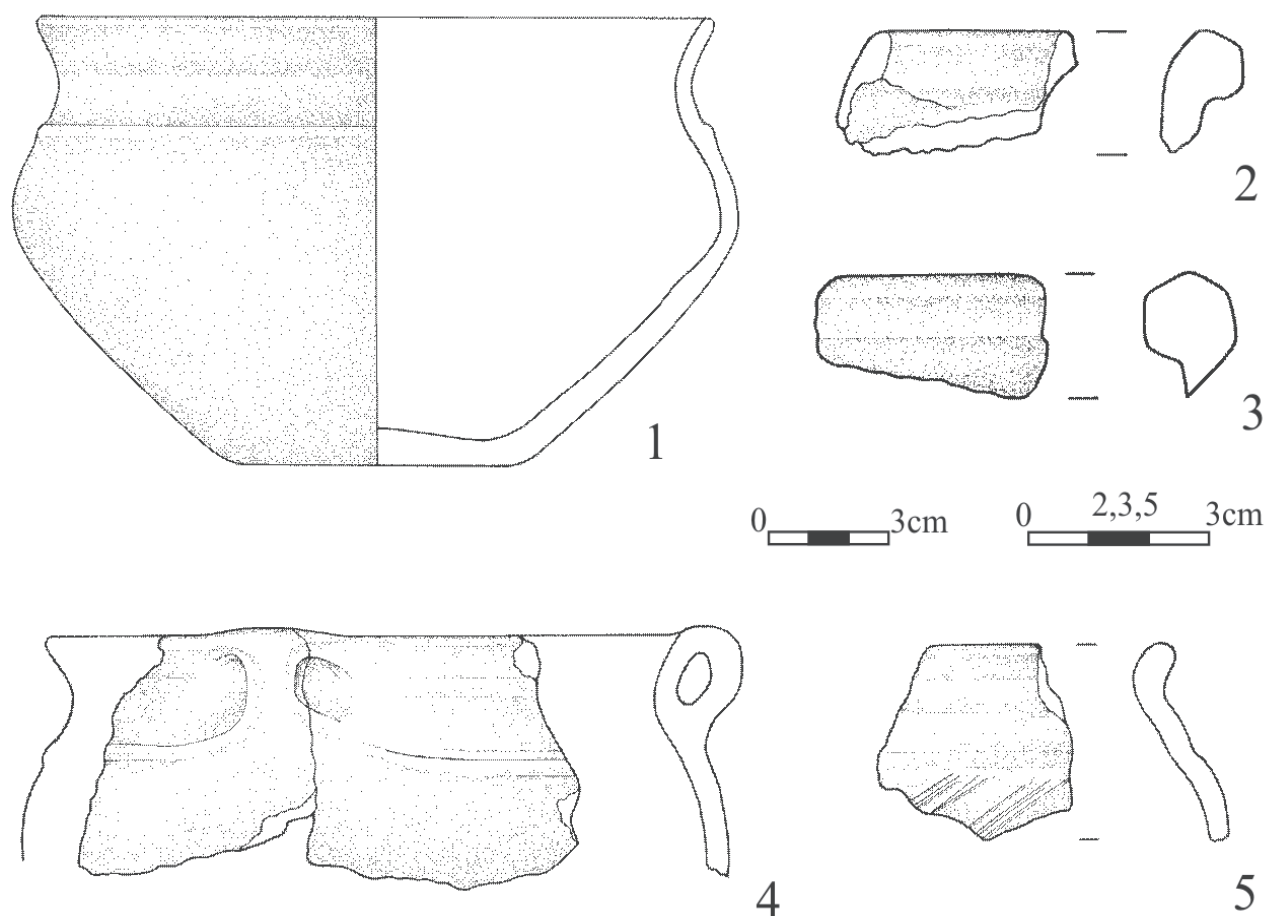
stan zachowania obiektów daje ograniczone możliwości interpretacyjne dotyczące ich funkcji. Pozostałości domniemanych obiektów mieszkalnych, stanowiących jeden z podstawowych elementów przy wydzieleniu granic hipotetycznych zagród, stwierdzono zaledwie w czterech przypadkach. W związku z tym trudno jest

tu mówić o podziale przestrzeni na odrębne strefy, np. mieszkalno-gospodarcze i produkcyjno-gospodarcze. Obiekty produkcyjne i gospodarcze wystąpiły w rozproszeniu na całym obszarze wyeksplorowanego terenu. Udało się nam natomiast zaobserwować w różnych miejscach większe skupiska jam, stanowiące przypuszczalnie relikty określonych układów funkcjonalnych, złożonych z obiektów gospodarczych, produkcyjnych i palenisk. Założenia te dają świadectwo intensywnej działalności gospodarczej zamieszkującej tu społeczności. Pomimo braku ewidentnych pozostałości warstwy kulturowej na prężne i przypuszczalnie długotrwałe (wielosezonowe) użytkowanie osady wskazuje nie tylko duże nagromadzenie obiektów, ale także fakt ponownego drążenia jam w miejscach pierwotnych obiektów lub zakładania np. palenisk na stropach wcześniej zasypanych rozległych dołów gliniankowych.

W rozkładzie odsłoniętych jam możemy zaobserwować dwa układy (Ryc. 12). Pierwszy zaznaczył się na dużej przestrzeni w centralnej części stanowiska. Tworzyły go dwa wyraźne rzędy obiektów rozlokowanych na osi

północny zachód – południowy wschód. Przestrzeń pomiędzy zarysowanymi liniami była częściowo wypełniona jamami koncentrującymi się wokół niewielkich placyków. Takie koliste koncentracje jam szczególnie zauważalne we wschodniej strefie wyeksplorowanej części osady tworzyły drugi, wyraźny układ obiektów. Obydwie konfiguracje dają wrażenie pewnej regularności, będącej przypuszczalnie częściowym odzwierciedleniem nieznaną nam idei organizacji przestrzeni.

Na stanowisku pozyskano w sumie 38 326 fragmentów ceramiki naczyniowej, 808 wyrobów krzemiennych, 831 szczątków pokonsumpcyjnych kości zwierzęcych oraz liczny zbiór polepy. Znaleźiska określane jako tzw. zabytki wydzielone tworzą tu tylko niewielki odsetek całości źródeł ruchomych. Do ciekawszych odkryć należy grzechotka gliniana, gliniane formy odlewnicze przypuszczalnie grotów brązowych, dwa kamienne krążki, bryła bursztynu, a także fragmenty ceramiki inkrustowanej białą masą (Ryc. 10:6-10; 11; 13). Czas użytkowania osady pradziejowej w Kozielicach określono wyłącznie na podstawie materiału ruchomego.

Ryc. 18. Kozielice, stan. 76, gm. *loco*, woj. zachodniopomorskie. Ceramika z młodszego okresu przedrzymskiego (2, 3) i okresu wpływów rzymskich (1, 4, 5 – obiekt 181) (rys. I. Sukiennicka)

Fig. 18. Kozielice, site 76, *loco commune*, zachodniopomorskie voivodeship. Ceramics from the younger pre-Roman period (2, 3) and from the Roman influence period (1, 4, 5 – feature 181) (fig. I. Sukiennicka)

Ryc. 19. Kozielice, stan. 76, gm. loco, woj. zachodniopomorskie. Piec do wypalania wapna z okresu wpływów rzymskich – obiekt 508

Fig. 19. Kozielice, site 76, loco commune, zachodniopomorskie voivodeship. Furnace for burning lime from the Roman influence period – feature 508

Ryc. 20. Kozielice, stan. 76, gm. loco, woj. zachodniopomorskie. Piec do wypalania wapna z okresu wpływów rzymskich – obiekt B138

Fig. 20. Kozielice, site 76, loco commune, zachodniopomorskie voivodeship. Furnace for burning lime from the Roman influence period – feature B138

Ryc. 21. Kozielice, stan. 76, gm. loco, woj. zachodniopomorskie. Piec do wypalania wapna z okresu wpływów rzymskich – obiekt 512

Fig. 21. Kozielice, site 76, loco commune, zachodniopomorskie voivodeship. Furnace for burning lime from the Roman influence period – feature 512

Aspekt stratygraficzny został w tych rozważaniach pominięty z uwagi na brak istotnych nawarstwień pionowych. Chronologię osady ustalono tylko w oparciu o morfologię, zdobnictwo oraz technologię ceramiki, gdyż pozostałe źródła nie wykazują walorów uściślających datowanie. Starszy etap, przypadający prawdopodobnie na IV-V okres epoki brązu, został wyróżniony na podstawie nielicznych źródeł. Zaznaczył się tu fragmentami dwóch waz dwustożkowatych (Ryc. 14:1) oraz pojedynczymi ułamkami waz zdobionych na brzuścach pionowymi, wąskimi kanelami. Temu samemu okresowi możemy także przypisać występujące na osadzie pu-chary stożkowate (Ryc. 14:4).

Kolejny, młodszy odcinek chronologiczny wiążąc można z przełomem V okresu epoki brązu na starszy okres halsztacki (HaC) aż po jego fazę młodszą (HaD). Etap ten wyznacza zdecydowanie liczniejszy materiał, charakterystyczny dla inwentarzy grupy górzyczej KŁ, stwierdzonej również w nadodrzańskiej strefie Pomorza Zachodniego (Griesa 1982; Wesołowski 1983, 350, 351). Do elementów tej stylistyki naczyniowej w materiale z osady w Deszcznie należą:

1. Wazy i garnki ostro profilowane (Ryc. 14:3, 5; 15:1, 3, 4). Naczynia tego typu znamienne są dla stylistyki naczyń grupy górzyczej okresu halsztackiego na Pomorzu Zachodnim (Kostrzewski 1958, 184, ryc. 124, 125; Cnotliwy 1976, ryc. 8:1; Wesołowski 1983, ryc. 121:3, 124:2; Skrzypek 1998, ryc. 6:a, b).

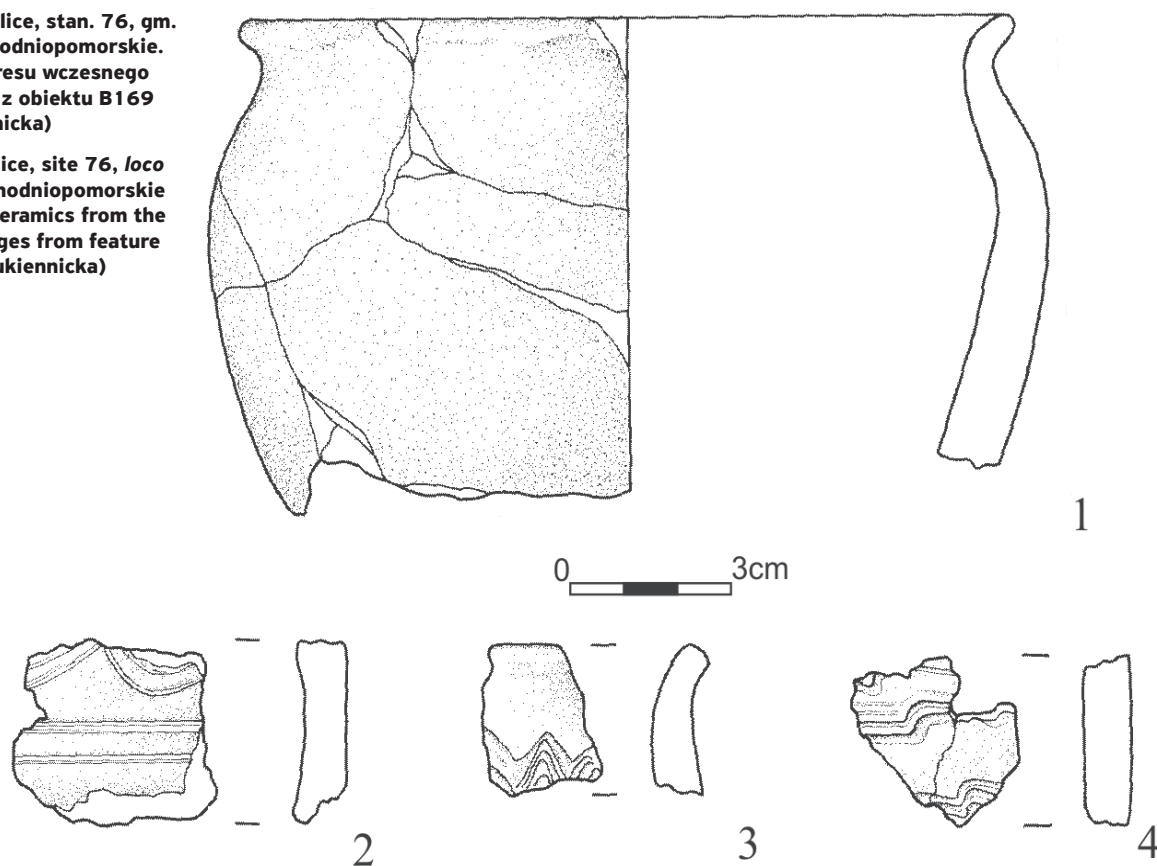
2. Misy stożkowate zdobione na krawędziach ukośnymi żeberkami, kanelami lub nacięciami (Ryc. 10:3, 4) pojawiają się już w V okresie epoki brązu na Pomorzu, występują tu także w okresie halsztackim (Kostrzewski 1958, 120-123, 210, ryc. 87, 168). Takie zdobienie krawędzi mis jest charakterystyczne dla inwentarzy górzyczych z ziemi lubuskiej w fazie halsztackiej C (Krzyszowski 2006, 24; Kaniewska, Sobucki 2006, 141; Uciechowska-Gawron 2006, 218).

3. Zrekonstruowana zaledwie jedna amfora (Ryc. 15:2) zaliczana jest do typowych form górzyczych. Ma ona swoje odpowiedniki w materiałach z halsztackiego grodziska w Szczecinie, rozlokowanego na Wzgórzu Zamkowym (Wesołowski 1983, ryc. 167:4, 168:1).

4. Talerze krążkowate (Ryc. 16:3) pojawiają się na Pomorzu Zachodnim już pod koniec epoki brązu (Griesa 1982, 39). Rozpowszechniają się jednak we wcześniejszym okresie epoki żelaza, stanowiąc charakterystyczny element inwentarzy grupy górzyczej KŁ (Kostrzewski 1958, 182; Wojtasik 1958, 22, 87; Cnotliwy 1976, 48, 49). Spotyka się je również w obiektach kultury pomorskiej i to przez cały okres jej trwania (Łuka 1953, 139; Gedl 1968, 211).

Ryc. 22. Kozielice, stan. 76, gm. Ioco, woj. zachodniopomorskie. Ceramika z okresu wczesnego średniowiecza z obiektu B169 (rys. I. Sukiennicka)

Fig. 22. Kozielice, site 76, Ioco commune, zachodniopomorskie voivodeship. Ceramics from the early Middle Ages from feature B169 (fig. I. Sukiennicka)

5. Wśród ceramiki kozielińskiej zauważa się dominację form jednoczłonowych, jajowatych lub beczułkowatych (Ryc. 16:1, 4; 17:1, 4), natomiast w przypadku części naczyń dwuczłonowych występuje płynne przejście jednego członu w drugi. Powszechność występowania tego typu cech uznawana jest za wzorzec stylistyki naczyniowej w młodszej fazie wczesnej epoki żelaza – HaD (Griesa 1982, 21, 35-43; Szymałek 1992, 13-16). Natomiast dla fazy starszej HaC naczynia wykazują silniejsze rozczłonkowanie (Griesa 1982, 21).

6. W zakresie zdobnictwa charakterystyczne są dla fazy halsztackiej C takie motywy i wątki jak: dookolne i łukowate żeberka (Ryc. 10:1; 14:2, 3; 15:5, 7; 17:2), dookolne pasma linii rytých połączone z ukośnymi nacięciami (Ryc. 10:2, 5), niewielkimi dołkami (Ryc. 15:4) oraz prawdopodobnie ukośne nacięcia lub kanele na krawędziach mis. Dla młodszego odcinka, czyli HaD znamienne są natomiast odciski naszyjnika tordowanego (Ryc. 15:3), karbowana listwa plastyczna (Ryc. 17:4) oraz perforowanie partii przykrawędznej naczynia (Ryc. 16:4).

Jak wynika z przedstawionych wyżej źródeł, na osadzie kozielińskiej zaznaczyły się silne związki z osadnictwem grupy górzyckiej, obejmującej swym zasięgiem obszary po obu stronach środkowej i dolnej Warty oraz dolnej Odry (Griesa 1982, mapa 1 n.). Intensywne funkcjonowanie zaprezentowanej osady przypada zapewne

głównie na dwie pierwsze fazy okresu halsztackiego wg periodyzacji S. Griesy, czyli na okres halsztacki C-D. Poświadczają to przede wszystkim takie elementy jak motywy żeberkowe, odciski tordowanego naszyjnika, motyw jodełki i ukośne nacięcia w połączeniu z liniami rytymi (por. Griesa 1982, 21, 43, ryc. 8). Poza tym wymienić należy listwę plastyczną, guzy oraz perforowanie partii podkrawędziowych naczyń, które to cechy stylistyczne znamionują wpływ rozwijającej się w młodszym okresie halsztackim kultury pomorskiej.

■ OKRES PRZEDRZYMSKI I WPLYWÓW RZYMSKICH

Młodszy okres przedrzymski zmanifestował się na omawianym stanowisku kilkoma zaledwie fragmentami wylewów o pogrubionych facetowanych brzegach (Ryc. 18:2, 3). Natomiast z okresem wpływów rzymskich wiązać można cztery obiekty tj. 18I, B138, 508 oraz 512. Wśród nich tylko jama 18I wydatowana została na podstawie występującej w jej wnętrzu ceramiki (Ryc. 18:1, 5). W obiekcie tym zostały zaobserwowane dwa poziomy użytkowe. Pierwotny etap wyznacza misowata w profilu jama, głęboka na 40 cm, spełniająca prawdopodobnie jakieś funkcje gospodarcze – na jej spągu tkwił duży fragment naczynia. Jednowarstwowe wypełnienie jamy wskazuje, iż mogła być ona zasypana jednorazowo po ustaniu jej użytkowania. Na stropie

jamy została następnie ułożona konstrukcja kamienna niewielkiego paleniska, złożona z drobnych otoczaków i polepy.

Pozostałe, wymienione wyżej obiekty to duże piece, które wstępnie były łączone z osadnictwem lużyckim (Kozłowska-Skoczka 2009, 155, 157), ostatecznie ich przynależność chronologiczną rozstrzygnęły analizy C14. Dla obiektu B138 otrzymano daty: 1835±30 BP, 130 AD (68.2%) 215 AD i 80 AD (95.4%) 250 AD. Z obiektu 508 pobrano trzy próbki, dla których otrzymano daty: a) 1875±30 BP, 70 AD (50.1%) 140 AD, 150 AD (9.8%) 170 AD, 190 AD (8.3%) 210 AD i 60 AD (95.4%) 230 AD; b) 1850±30 BP, 125 AD (68.2%) 215 AD i 80 AD (95.4%) 240 AD; c) 1820±25 BP, 135 AD (46.2%) 200 AD, 205 AD (22.0%) 235 AD i 120 AD (95.4%) 260 AD. Z obiektu 512 również pobrano trzy próbki, dla których otrzymano daty: a) 1865±30 BP, 80 AD (54.1%) 180 AD, 190 AD (14.1%) 220 AD i 70 AD (95.4%) 230 AD; b) 1915±35 BP, 55 AD (68.2%) 130 AD, AD (92.8%) 180 AD i 190 AD (2.6%) 220 AD. c) 1835±30 BP, 130 AD (68.2%) 215 AD i 80 AD (95.4%) 250 AD.

Jeden z obiektów miał ściany wzniesione z dużych kamieni otoczkowych (Ryc. 19), pozostałe z wypalanej na kolor pomarańczowy gliny (Ryc. 20, 21). Wewnątrz pieców wystąpiły wyraźne poziomy spalenizny, węgli

drzewnych oraz duże ilości brył polepy, stanowiącej pozostałości konstrukcyjne ścian, wieńczących je kopuły oraz rusztu. Obiekty te służyły do wypału wapna, którego resztki zalegały w części spągowej pieców.

■ OKRES WCZESNEGO ŚREDNIOWIECZA

Etap ten został potwierdzony na stanowisku zaledwie kilkoma fragmentami ceramiki odkrytymi na złożu wtórnym (Ryc. 22:2-4) oraz jednym obiektem nieruchomym nr B169. Była to owalna w zarysie jama o wymiarach 230 × 192 cm, w profilu nieckowata z dwoma przegłębieniami. Jej dwuwarstwowe wypełnisko tworzyła silnie zbielicowana próchnica z drobnziarnistym piaskiem oraz niewielka soczewka intensywnie czarnej próchnicy. Obiekt ten wchodził wyraźnie w układ konstrukcyjny z trzema otaczającymi go dołkami posłupowymi, będącymi przypuszczalnie śladami zadania lub osłony. Zarejestrowane w obrębie tejże jamy naczynie (Ryc. 22:1) zostało zaklasyfikowane do typu garnków o esowatym profilu z wysoko umieszczonym załomem brzuśca, należącym do V typu rodziny typów „A-B”, inaczej Sukow-Dziedzice. Pozwala to przypisać okres funkcjonowania obiektu B169 starszym fazom wczesnego średniowiecza (por. Łosiński, Rogosz 1986, 13).

Bibliografia

- Cnotliwy E. 1976. Osadnictwo ludności kultury lużyckiej na Wzgórzu Zamkowym w Szczecinie w świetle badań w latach 1967-1974. *Materiały Zachodniopomorskie* 22, 7-70.
- Czebreszuk J., Kozłowska-Skoczka D. 2008. *Sztylety krzemienne na Pomorzu Zachodnim*. Szczecin.
- Gedl M. 1968. Cmentarzysko kultury wschodniopomorskiej w Zwarowie, pow. Lębork. *Przegląd Archeologiczny* 2, 189-215.
- Griese S. 1982. *Die Göritzer Gruppe, Veröffentlichungen des Museums für Ur- und Frühgeschichte Potsdam* 16. Berlin.
- Łosiński W., Rogosz R. 1986. Metody synchronizacji warstw kulturowych wczesnośredniowiecznych obiektów wielowarstwowych na podstawie analizy ceramiki ze Szczecina, W: B. Pokorska (red.), *Problemy chronologii ceramiki wczesnośredniowiecznej na Pomorzu Zachodnim*. Warszawa, 9-50.
- Kaniewska D., Sobucki A. 2006. Wielokulturowa osada w Międzyrzeczu, stan. 108. W: S. Groblica, A. Jaszewska (red.), *Współczesnymi drogami w przeszłość, IV Polsko-Niemieckie Spotkania Archeologiczne Dychów 2, 15-18 listopada 2005*, 137-196.
- Kondracki J. 1988. *Geografia fizyczna Polski*. Warszawa.
- Kostrzewski J. 1958. *Kultura lużycka na Pomorzu*. Poznań.
- Kowalski K. 2008. Dolnoodrzańska enklawa osadnictwa ludności kultury ceramiki wstęgowej rytej w świetle badań archeologicznych w Karwowie, gm. Kołbaskowo. W: G. Nawrońska (red.), *Materiały z XV Sesji Pomorzoznawczej*. Elbląg.
- Kozłowska-Skoczka D. 2009. Wstępne wyniki badań ratowniczych osady ludności kultury lużyckiej na stanowisku Kozielice 76, gm. loco, woj. zachodniopomorskie, W: M. Fudziński, H. Paner, S. Czopek (red.), *Nowe materiały kultury lużyckiej i pomorskiej z Pomorza*. Gdańsk, 153-164.
- Krzyszowski A. 2006. Wyniki badań wykopaliskowych w wielokulturowej osadzie w Międzyrzeczu (stan. 78) w woj. lubuskim. W: S. Groblica, A. Jaszewska (red.), *Współczesnymi drogami w przeszłość, IV Polsko-Niemieckie Spotkania Archeologiczne Dychów 2, 15-18 listopada 2005*, 7-101.
- Luka L. 1953. Cmentarzysko z wczesnego i środkowego okresu lateńskiego w Sokołowicach w pow. kościańskim. *Fontes Archaeologici Posnanienses* 3, 98-146.
- Michalski J. 1983. Zagadnienia systematyzacji i interpretacji obiektów nieruchomych (Ze studiów nad osadami otwartymi kultury lużyckiej). *Materiały Starożytne i Wczesnośredniowieczne* 5, 135-195.

- Skrzypek I. 1998. Materiały archeologiczne ludności kultury łużyckiej i pomorskiej z woj. koszalińskiego. *Pomorania Antiqua* 17, 143-189.
- Uciechowska-Gawron A. 2006. Osadnictwo łużyckie i wczesnośredniowieczne na stanowisku św. Wojciech nr 17. W: S. Grobicka, A. Jaszewska (red.), *Współczesnymi drogami w przeszłość, IV Polsko-Niemieckie Spotkania Archeologiczne 2, Dychów, 15-18 listopada 2005*. Zielona Góra, 213-262.
- Wojtasik J. 1958. Pozostałości osady łużyckiej na wzgórzu „Młynówka” w Wolinie. *Materiały Zachodniopomorskie* 4, 49-104.
- Zich B. 1996. *Studien zur regionalen und chronologischen Gliederung der nördlichen Aunjetitzer Kultur. Vorgeschichtliche Forschungen* 20. Berlin-New York.

Summary

Dorota Kozłowska

Report from rescue excavations carried out at site 76 in Kozielice, loco commune, zachodniopomorskie voivodeship

Rescue excavations carried out at site 76 in Kozielice (AZP 37-07/43), loco commune, zachodniopomorskie voivodeship were carried out in 2007 in relation to the planned construction of the S-3 motorway. The site recorded above all intensive settlement of the Lusatian culture (47% of all discovered features) and individual features: of the Linear Pottery culture, from the turn of late Neolithic and the Early Bronze Age, Roman influence period, as well as the Early Middle Ages. Besides features from the enumerated chronological horizons, there were also pits qualified generally as ancient and with no specified dating, which represented 52% of all discovered features.

As a result of investigations embracing an area of 303.8 ares, 924 archaeological features were discovered, of which 506 contained artefacts that provided the possibility of a more or less precise dating. Among the discovered features, the largest group is formed by pits of unspecified function. They are characterised by the lack of clear physical traits, since they are often preserved merely in the footwall part. Numerous are also household pits usually of unknown function. Deprived of hearths or traces of burning fire, the features have a trapezoidal, rectangular or baggy profile, always with flat bottoms. Their depths reach from slightly above 20 to 162 cm. Another group consists of manufacturing pits, usually of unspecified function, which were singled out because of the hearths or traces of burning fire in their interiors. As far as the shape is concerned in horizontal projections and profiles, they are similar to the above mentioned household pits, with their depth reaching up to 110 cm below the level of the ground. This functional group also embraces furnaces, which were discovered at the site in the number of sixteen. On the basis of C14 radiocarbon dating of three of them (features B138, 508, 512), their chronology was determined at the Roman influence period. Another group of features are hearths with structures

made of cobbles of various sizes. Given above all their considerable dimensions, four pits revealed in the settlement were interpreted as relics of residential structures. Presumably, feature 170, displaying a relatively regular quadrangular outline, is a relic of a semi-earth lodge. As for the remaining pits, we can guess that they represent probably only the recessed parts the columnar buildings that once stood here. Such interpretation is supported mainly by the irregular outlines of these pits.

Post holes are one of the most numerous groups of features in the settlement. They are usually small, round or oval pits of 10-20 cm in diameter, often displaying a triangular profile, bowl-like, sometimes trapezoidal or quadrangular. These features are recessed to the depth ranging from several to around 40 cm below the ground level. The largest cluster of holes was recorded in the north-eastern part of the investigated area of the site. They were stretched here more or less on the east-west axis. Yet, they did not form a regular, single- or double-row linear formation, but were rather loosely dispersed. A characteristic trait of this concentration of holes is their small diameter and triangular profile, which suggests hewing pegs. It might be that the traces are a relic of a certain light fence structure – a screen. This problem, just like the determination of construction-functional connections of the remaining post holes situated in the immediate vicinity of other such features requires a more profound analysis.

In total, the excavations resulted in the acquisition of 38 326 fragments of clayware, 808 flint artefacts, 831 post-consumption animal bone relics, a considerable collection of pugging and scarce separate material: clay rattle, 3 clay casting moulds, small lumps of amber and fragments of several little items of bronze.

Site 76 in Kozielice revealed mainly the traces of intensive settlement of the Lusatian culture dated on the basis of ceramics to the end of the Bronze Age and, above all, to the Early Iron Age, which in this part of West Pomerania witnessed the development of the Górzycza group of the Lusatian culture.

